

**Мосум мўв эвэлт
даля мәнсәт**

» 6

**Немәш танкән
нәрәтса**

» 7

**Даль хәр эвэлт
йртъяң хуят тәп
юхи юхтәс**

» 8

14-мит лопасн лұңтаты »

Пётр Алексеевич Мотошин, лыпәт хойты тыләш 19-мит хәтл, 1943-мит ол
МАУ БРКМ фондәт эвәлт миюм хур

Тынаң Победа

Даль нух питум хўва хәщәс,
Вәна пелка йиты питсум.
Катра вәлүм вән хуятдам:
Лўв однедн хәншты питлүм.

Нивәлъяң педә вет тәд хәщәс,
Амтәң ясаң хән тыв юхтәс.
Мирев дыв нәмәсләт йма йисәт,
Холдуп кўтна апәлтылдәсәт.

Ма ай вәдмем артна,
Даль хәр вантум акидам,
Ймсыева вәсәт, рәпитсәт,
Нявремидал енмәлсәт.

Сойм па пеләк – Кәщә хә ики,
Няняң-кәртәң – Пешат хә ики.
Хунзи ики – Тов кәрт эвәлт
Оми Юхур – Отлөр эвәлт
Нивәлъяң педә вет тәд хәщмал,
Вән Победа юхтум хәтл.

Тынаң тынаң сухуптумал,
Мўң мириев мўв дуватна.
Рәт хуятәт, и әр верлўв,
Кев хурас кәрта омәсты нәтлўв!

Щәта дәдн еша дольлўв,
Ин икилўв нәмәлмәлўв.
Кева немдәл ки хәншлўв,
Мухты лўв ши вәйтдәйт.

Тамара Пырысева

Даль пурайн рәпитмел

Дәпәтъяң веттәлтәм пўш тәрмәс,
Хуты вән даль етшум эвәлт.
Ши Победа тыв хән юхтәс,
Нәмты хуят әнтәм худна.

Атум ясаң худамел юпийн,
Әхлўв воша вохәнтсайт.
Куратова вән каякна
Ашилўв довәлман ши тәсыйт
Хута холдуп, хута ўв,
Шәка питсәт иса лўв.

Кўт элды ши кәншаньшләт,
Велши енмум әх нявремәт.
Рўщ ясаң дыв хән хошсәт,
Пушкан даясты ән катдысәт.

Воша, таңха, ясаң юхтәс,
Әхлўв юхды есәлсайт.
Вән даль юхтум юпийн,
Қашаң хуят хота кәпа.
Йилуп ширн вәлты питсәт,
Атл-хәтл дыв рәпитсәт.
Қашаң мўвн: аел-вәнәл,
Тәләл-лўнәл олум такла,
Шәңк йиңк кўтн – ид питтыя,
Щиты ши дыв рәпитсәт.

Ма нумсемн ши хуятлўв
Мосд немдәл нух хәнштыя,
Йилпа енмум рәт хуятдәл,
Амтәтлөтәти пәта.

Тамара Пырысева

Ветеранәт пәта мойлупсәт

Вулаң Победа хәтл пәта округевн вәлты Отечественной даль хәра йңхум хәннехуятәт Югра мўв губернатор Наталья Комарова эвәлт тынаң мойлупсәтн катлуптәсыйт.

«Россия мўвн вәлты кашаң хоттед әх Вулаң Отечественной даль пәта тарма рәпитәс, ар пеләк мир дая йңхсәт, ар мир даль хәрн ухдад пунсәдал. Қашаң ол дая йңхум, даль пәта тарма рәпитум әхлўв вәтшәлўв, дыв однелән нәмәлмәлўв, хәшум ветеранәта евмәң яснәт луплўв. Дыв хәтлән хәтл мир вәлты кеша холумсәт. Иса кеша ән юремәлдўв, муйсәр тынаң холумса мўвев па мирев дыл!» – лупәд Югра мўв социальной верәт әхтын департа-

мент кәщә не Тереза Пономарёва.

Округ кәщә не эвәлт мойлупсәт сәмәң хуятлўва социальной верәт тәты әхн мойләсыйт. Йяха лўнәтты ки, Вулаң Победа хәтл пәта мойлупсәт Югра мўвн вәлты даль хәра йңхум, даль пәта тарма рәпитум 2115 хәшум хәннехә мойләсы.

Щит Югра мўвевн верум мавәң па вәнтән енумты епләң увәс мир дөтутәт: әхум юх пәда дәщәтум мавәң па саккараң нохәр семәт, хумәсвәл па ирга

воньшумутнәң, сәвупсы па хумәсвәл эвәлт мавәң дөтут, нохәр вуй дәпәс әңх пәда, нуви туләх, «Югра» немпи сувенирной мав, нохәр сем пәда верум «Ассорти» немпи мавәт па ванши шай.

Увәс мўв дөтутәт тумпийн и әмәщ мойлупсы па мойләсы. Щит «Сувенирной репродуктор» – 1940-мит оләтн тәм шўңк хуят мирева даясты верәт оләңән айкеләт пүтәртты немасыя верум сувенирной даращ. Тәм араң-күнтәң мойлупсы перемәты пурайн Вулаң Отечественной даль оләңән 75 ар сый сашты питл. Ветеранәт пәта щимәщ мойлупсы вера тынаң, вантә,

тәм шўңк хуят Вулаң Отечественной даль однитум пәдтап пура оләңән пүтәртты, тәм шўңк хуят Вулаң Победа хәтл оләң амтәң па иса мирн дәвдүм ай мира лупсы.

Мет сырыя Нуви сәңхум па Сүмәтвош районән вәлты ветеранәт оләңмит мойлупсәтн катлуптәсыйт. Вулаң Победа емәңхәтл вәнты Югра мўвн хәшум кашаң ветеран мойлупсийн мойләсы. Вулаң Победа хәтлән па дылән Хәтл мўң хуь йис, хуь непәт нәмман тайты пилдәв», – ястәс Тереза Пономарёва.

Хәнты ясаңа тулмәштәс
Ирина Самсонова

Асов кэрт эвэлт дала мәнсәт

Ханты 1800-мит олән Тарасов ханты рәт Асовн шушмащсәт. Тәта 1931-мит олн хұл велты тәхи, 1936-мит олн «Йилуп эш» колхоз версы. 1937-мит ол вәнты Лорвош район Остяко-Вогульской округа луңман вәс. 1944-мит ол вәнты Асов кэрт Кушеватской кәща хота (Горки вош) луңман вәс. Лорвош район эвэлт 1500 мултас хуят дала мәнәс, тәп 546 хуят юхлы керләс. Тәняд Асовән дала сум әх немәт пида йилуп кев хурас пүнш-сы. Щәта 77 нем хәншман вәл.

Нәмләм, 1984-мит олн 1-мит классән вәнлтыйдмемн дала сум хә **Михаил Андреевич Новиков** шависы. Мүн хушева дала сум хә **Александр Фёдорович Мизотин** (1924-мит олн сема питум хә) вәс, щәлта Тюменә мәнәс, щәта 2008-мит олн әнтәма йис. М.А.Новиков 1924-мит олн сема питәс. 1942-мит олн дала вўсы, пушкан эвэлт есәлты, карты кел хуват путәрт-ты вер дәщәтум хә вәс. Японцәт пида дала сәс. «За отвагу», «За победу над Германией», «За победу над Японией» мевл посәт тәйс. 1947-мит олн вўш эвэлт войт йәмәлты, щәлта әшколайн рәпитәс. **А.М. Мизотин** 1943-мит олн дала мәнәс, пушкан эвэлт есәлты хә вәс. Белгород вош пүнәлн мәшмәлса, 1943-мит олн юхи китсы. «За победу над Германией», Отечественной дала I-мит степень па Жуков немпи мевл посәт тәйс. Асовн хұл па вой велты хә вәс.

Интәм еша хәнты дала сум әх оләнән хәншлум.

Иван Петрович Контеров – 1918-мит олн сема питум хә, лыпәт хойты тыләщ 25-митн 1941-мит олн дала мәнәс, рядовой хә вәс, Аснопәтты тыләщ 1944-мит олн вәнты 1221 (мәсән, 221) стрелковой полк хуша дала сәс, щи юпийн 419 стрелково-автоматной полк хуша, вән кер тыләщ 5-митн 1945-мит олн дала мәнәс, вәйт дор тыләщ 1945-мит олн юхи китсы, «За победу над Германией» мевл посәт тәйс.

Павел Андреевич Енов 1921-мит олн сема питәс. 1942-мит олн дала вўсы, пушкан есәлты хә вәс, дала вәшәс.

Александр Филиппович Еприн 1912-мит олн сема питәс. 1941-мит олн дала мәнәс, щәта әнтәма йис.

Алексей Семёнович Еприн дала вәшәс.

Лука Семёнович Еприн 1909-

мит олн сема питәс. 1942-мит олн дала вўсы, пушкан есәлты хә вәс. Ас хәлты тыләщ 1943-мит олн Сталинград эвэлт вуракәт вошитмелн әнтәма йис. Казачий Курган репн шавиман вәл.

Алексей Тимофеевич Носкин 1897-мит олн сема питәс. 1942-мит олн дала вўсы, пушкан есәлты хә вәс. Вотас тыләщ 1943-мит олн вәтшәсы.

Данил Прокопьевич Носкин 1926-мит олн сема питәс. 1944-мит олн дала вўсы, Украинской фронтән пушкан есәлты хә вәс. 1945-мит олн Хеннигсдорф кәрт пүнәлн мәшмәлсы па әнтәма йис. Польша мұв Гитриза кәртән шавиман вәл.

Игнат Петрович Носкин дала вәшәс.

Николай Данилович Носкин дала вәшәс.

Александр Андреевич Тарасов 1921-мит олн сема питум хә, дала вәшәс.

Андрей Прокопьевич Тарасов дала вәшәс.

Никита Степанович Тарасов 1922-мит олн сема питәс. 1941-мит олн дала вўсы, пушкан эвэлт есәлты хә вәс. Москва вош эвэлт вуракәт вошитәс. 1942-мит олн Сталинградской дала вәшәс йис. Волгоградской область Верхнекумской кәрт хуша шависы.

Гаврил Васильевич Тарасов 1902-мит олн сема питәс. 1942-мит олн дала мәнәс, пушкан есәлты хә вәс.

Григорий Петрович Тарасов дала вәшәс пушкан есәлты хә вәс. 1944-мит олн мәшмәлсәтум юпийн пәрәс. Ленинградской областьн шависы.

П.С. Тарасов дала вәшәс.

Павел Васильевич Тарасов 1914-мит олн питәс. 1941-мит олн дала мәнәс, пушкан есәлты хә вәс. 1942-мит олн әнтәма йис, Ленинградской область Кириши

кәртән шависы.

Анисим Егорович Тогачев 1916-мит сема питәс. 1941-мит олн дала мәнәс, пушкан есәлты хә вәс, дала вәшәс йис.

Гаврил Семёнович Тогачев 1923-мит олн сема питәс. 1942-мит олн дала вўсы, пушкан есәлты хә вәс. 1943-мит олн Ленинград вош пүнәлн әнтәма йис, Нева ас хонәнән шависы.

Алексей Иванович Тоголмачев лыпәт тыләщ 1942-мит олн дала мәнәс, пушкан есәлты хә вәс. Сўсн әнтәма йис, Ленинградской область Новой кәрт хуша шависы.

Иван Кириллович Хатанев – вухаль хә, дала вәшәс.

Пётр Семёнович Шульгин дала вәшәс.

Филипп Степанович Тарасов 1920-мит олн сема питәс. 1943-мит олн дала мәнәс, пушкан есәлты хә, противотанковой пушка кәщәя вәс. Белорусской, Украинской, Прибалтийской фронтән дала сәс па мұвәт эвэлт вуракәт вошитәс. III-мит степень «Орден Славы», хәлүм «Вурты Звезда» орден, «За отвагу», «За взятие Варшавы», «За взятие Берлина», «За победу над Германией» па па мевл посәт тәйс. 1963-мит олн әнтәма йис.

Владимир Иванович Тырлин – 1915-мит олн сема питум хә. 1942-мит олн дала мәнәс. Дала юпийн Асовн хұл велпәсләс.

Иван Филиппович Шульгин 1907-мит олн сема питум хә. 1942-мит олн дала мәнәс, снайпера вәс. Ленинград вош пүнәлн дала сәс. Көнигсберг вошн нух питум хәтл оләнән уша верәс. Японцәт пида дала сәс. 1945-мит олн юхи юх-тәс. Хұл велпәс әх кәщәя вәс.

Пётр Семёнович Шульгин, дала мәнәс, щәта пәрәтсы.

Николай Васильевич Шульгин 1905-мит олн сема питәс, 1942-мит олн дала мәнәс, рядовой хә.

Роман Васильевич Шульгин 1917-мит олн сема питәс, 1942-мит олн дала мәнәс.

Семён Степанович Шульгин 1892-мит олн сема питәс, 1943-мит олн дала мәнәс.

Тынәң әхлүв, вән пәмәщипа нух питум хәтл пәта. Веккеши нәмты питләлүв.

Людмила Шульгина

Ащел кӑт пӑш олумн вантсӑдэ

«Ащем далъ хӑра тӑсы, хэн ма и ол па нӑд тыдӑш вӑша тӑп йисум. Шит 1941-мит ол лыпӑт хойты тыдӑш 27-мит хӑтл вӑс. Ма кӑш ай пушхия вӑсум, тӑп ащем веншӑл йма вӑдем – олум пурайн лӑв кӑт пӑш ма хущема юхтылӑс», – лупл 80 ола йовум сӑран имие Агафья Ивановна Вокуева.

Тӑм мир пела сӑмӑн вӑна пелка йовум хӑннехӑ 1940-мит ол вӑн кер тыдаш 23-мит хӑтлӑн Иван Трофимович па Павла Алексеевна Вокуевнӑн хоттел ӗхн Саранпауль кертӑн сема питӑс. Ащел-ӑнжел 1939-мит олн йха мӑнсӑн. Уяна-пищӑна кӑтнӑн тӑп кӑт ол нивл тыдӑш вӑснӑн – 1941-мит олн сӑсн Иван Трофимович далъ хӑра тӑсы.

Иван Вокуев 1917-мит олн Саранпауль кертӑн сема питӑс, лӑв рӑтӑд йистелн тӑта вӑсӑт. Павла Вокуева (ащел опраш нем Филиппова) ищи Саранпауль кертӑн нӗ, лӑв 1919-мит олн сема питӑс. Тӑм сӑран неңие щикӑш пӑдаттӑд ай вӑс, тӑп вера каркам па рӑпата пела сӑмӑн хуят, вӑлупсыйн тарма рӑпитӑс. Мосӑн, шит пӑта ар ол вӑс – 96 ола йовмӑн ӑнтӑма йис.

Вулаң далъ елпийн айдат хӗ Иван Трофимович Кев хуца провондич хӗя рӑпитас. Ши пурайн айдат ӗх 15 ол вӑш эвӑлт рӑпитты вӑянтсӑт. Павла айдат неңие ищиты 15 ол вӑш эвӑлт пӑшта тӑтӑдиман вӑс.

Пилыел Иван Вокуев пида вӑлум пура олӑнӑн лӑв Агаша эвиела щиты путӑртӑс: «Ййха мин шимл вӑсман – кӑт ол нивл тыдӑш па хӑс и хӑтл тӑп. Далъ юхтӑс: лыпӑт хойты тыдӑш 27-мит хӑтӑдн военкомат эвӑлт хӗйт юхӑтсӑт... Щӑлта ши, тӑтӑн хоп вӑнты йӑхсӑт – ӗхлӑв

А.И. Вокуева

ши тӑсыт. Сырыя Сӑмӑтвош, елды Омск вӑнты. Мӑнмел пурайн пищмайт хӑншӑсӑт...»

Имет, айлат неңӑт, эвет икет иты давӑрт рӑпата вӑянтсӑт: хӑл ведпӑслӑсӑт, тӑтӑюх тӑтылӑсӑт, тӑрн сӑвӑрсӑт, мӑвн рӑпитсӑт. Щӑлта Павла Алексеевна бригадира вохсы. Мосӑс хӑв тӑхия йӑхман хӑл ведпӑслӑты. Щиты 12 хӑтл мӑр юханӑт вӑнты мӑнты мосӑс, детут ӑнтӑм, тӑп йиңк янышсӑт... Вера давӑрт вӑс. Товийн мӑнлӑт – сӑсн тӑп юхлы керлӑлӑт. Юхи юхӑтл, Агаша эвие пела вантман холлупа йил: «Эвие, нӑң нюр ӑн енумсӑн, мет ая йисӑн?» Агаша юхлы лупл: «Муй щирн ма енумдум, щӑщемн тӑп репайн лапӑтсаюм».

Щӑлта турн сӑвӑрты ӗх кӑтн бригадира вӑс,

мис пӑсты неңа рӑпитӑс. Немулт рӑпата эвӑлт ӑн пӑлӑс. Рӑтыщӑты вӑша йиты вӑнты питы вухсар сух тӑнӑлты хуята вӑс. Хӑв пӑнта мӑнты пура вӑнта Павла Алексеевна пилыел давлӑс, немхуят лӑвела ӑн мосӑс, щиты ши мӑнӑс... Тӑп ястӑс: «Па вӑлупсы пилыӗм пида вӑйтӑнтлум!»

Тӑп Вулаң Победа хӑтл постӑты юпийн уша йис, хути Иван Вокуев 1942-мит ол Ас нопӑтты тыдӑшн далъ хӑрн вӑшӑс. Вурак пида тарӑнлуман Иван Трофимович нӑд пицма рӑтлала хӑншӑс – Павла имиел па Агаша эвиел тӑп кӑт пицма вӑйляснӑн...

Агафья Ивановна лупӑс, 1944-мит олн далъ хӑр эвӑлт юхтум

И.Т. Вокуев

мӑшмӑлдум кертӑн солтат яснӑт эвӑлт уша йис, хути лӑв Иван Вокуев пида ийха па солтатӑт пида павӑрт эвӑлт верум хопн юхан шӑпи вӑшсӑт. Вуракӑтн ши хопӑт пушкан эвӑлт мухты есӑдсыйт. Юхан нюр вӑрттыя йис, ар пелӑк ӗхлӑв щиты йиңка питсӑт... Иван Трофимович ищи...

Ащел далъ хӑра тӑвум пурайн Агаша тӑп и ол па нӑд тыдӑш вӑс. Лӑв кӑш ай пушхия вӑс, тӑп ащел веншӑл йма вӑл, вантӑ, олум пурайн кӑт пӑш лӑв хущеда юхтылӑс. Олӑн пӑш, мӑтты, вӑнт эвӑлт пирӑш ики етӑс. Лӑв «будӑновка» милн, пӑпайкайн па кирзовой сопекн Агаша эвие пела вантӑл. Шӑнш пелӑкн па ими долъ, ши имийн лупса: «Тӑм нӑң ащен!» Кимит пӑш Агафья Ивановна хуца ащие Севастополь мӑвн олум пурайн юхтылӑс. Иван Трофимович нуви сӑйн улӑс. Лӑв ищиты «будӑновка» милн, пӑпайкайн, тӑп кирзовой сопекнӑн мухты свӑтман вӑснӑн...

Ирина Самсонова

Ешăк тынăң аңкиём

Новьюховăт хоттел ёх

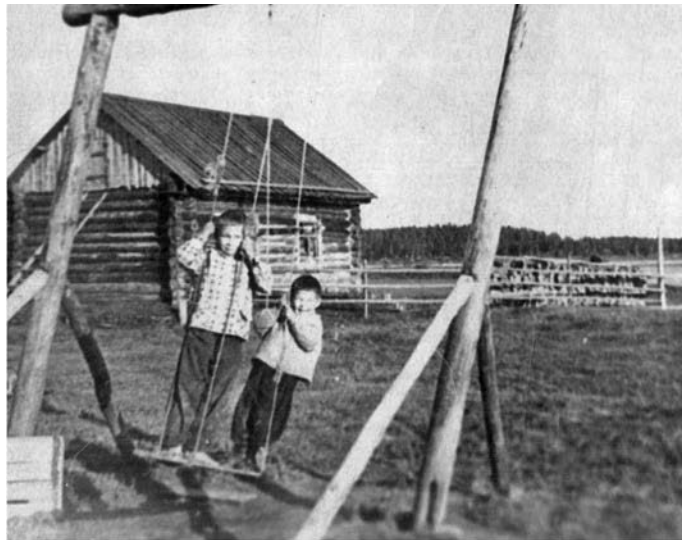
Кашăн од Ас нопăтты тыдăшн 9-мит хăтлăн мўң Вудăң далын дăясум хуятлўв па така рэпитум ёхлўв олаңан нэмăлмăлўв. Матрѐна Степановна Новьюхова (Молданова) олаңан мўңева эвел Светлана Семѐновна Вениаминова (Новьюхова) ай тѐс.

С.С. Вениаминова

– Аңкем Ваньшавăт не вѐс. Ащел Степан Иосифович Молданов далъ елпийн 1936-мит одн хоттел ёхдал пида Тѐк мўва касăлсăт. Ёхăт аңкиём ащем пида йха мăнсăнăн, тăта Вашдорн вѐснăн. Далъ елпийн кăт эви тăйсăнăн: Лиза па Нина. Шăлта ащем Семѐн Игнатьевич Новьюхов дăля тѐсы, аңкиём эвѐнăл пида атэлт хăшсăт. Шѐ артăн давăрт вѐс, аңкиём ар рѐпитăс.

1942-мит одн ащем далъ хăр эвăлт юхи юхтăс па 1944-мит одн дыв Пѐкăр кѐрта касăлсăт. Ащѐм шѐ пурайн Молотов нѐмпи колхоз кѐщяя павăтсы. Шăта дывн 1955-мит од вѐнты вѐснăн. Аңкиём колхозн рѐпитăс. Пѐкăр кѐртăн кăртѐпка па па арсыр мўв летутăт енмăлсыйт. Дывн Евгения Григорьевна (щит Николай Алексеевич Милихов аңки) пида щитăт шошумты пăта Вогулка юхан эвăлт йиңк алдяснăн. Шѐ тумпи па арсыр рѐпата версăт. Ащѐм кѐщяя вѐлмал пăта ар йăхăс, аңкем юдн атэлт шѐ вулкемăс. Колхозн рѐпитăс, юдн нявремдал енмăлтăс па хот войдал тăйс. Юкан войдал тăйты пăта атăлн рѐпитсăт, турн версăт па рыпака йăхсăт. Ипўш холуп вантты мăнсăнăн па шѐ мурта шива йис. Шѐ пурайн ар хўл холпа хойс, айдтыева юхи шѐ йисăт. Лиза

Тўтлѐвум кѐртăн

упиём нѐмлăлѐ, муй ширн тўтўйх амп схăлн талдясăт. Пѐкăр пўнăлн вѐнт ванăн аңтѐм, дыв хўв тăхи эвăлт шѐ тўтўйх тѐсăт. Лиза упем муй верты иса хощăс, аңкелн сыр-сыр вера вѐнлтăсы, срнăсăт, хăншет снтăс.

Ипўш аңкем турн сѐвăрты мăнмел. Нявремдал пăнăн вўслад па намн хăйсăдал. Еша вѐс турн хăрэл мухты тўтăң хоп мăнăс. Аңкем сора нык хсхăлмăс, нявремдал шѐ пакăнлăт. Вантлăлѐ, Лиза эвел апшидал вўтлы шѐ тѐлѐ. Ипўш па турн хотн улты тăхия ил хăнемăсăт па шăта вуюмсыйт. Аңкемн хсхăлман па ўвман шѐ кăншсыйт. Ёхăт вѐдши ушн юхăтсы шѐ турн хот вантты, шăта шѐ вѐйтсыйт. Шѐты шѐ давăрт рѐпатайн рѐпитман нявремдал енмăлсăт.

Хсн 1955-мит одн аңкем-ащем Тўтлѐвум кѐрта касăлсăнăн, аңкиём пѐльницайн санитаркая рѐпитăс. Ащѐм па колхоз кѐщяя шѐв рѐпитты китсы. 1966-мит одн ащѐм Тѐка китсы па хотăң ёхдал пида шѐв касăлсăт.

Аңкиём ай нявремăт давăлты хотн кѐр алдѐ-

ты па нявремăт вантты неңа вѐс. Пенсияя мăнты вѐнты шăта рѐпитăс.

Аңкиём шѐңк тѐса снтăсты хощăс, срнăсăт, шăшкан сăхат, кѐпăл па пўнăң сух эвăлт вейт, молшăнăт снтăс. Тунты эвăлт смăш хурамăң пурмăсăт верăс. Инты вѐнты верум утдал вѐлдăт. Лўв Ас хăнты не, лѐмăтсухдал тѐса хурамсăллѐ.

Удăс муй аңтѐ, аң па вѐлѐм. Ёхăт ма щимăш стихотворения вѐйтсум «Удсăт муй аңтѐ мўң аңкилўв?». Яна шѐ, удсăт муй аңтѐ? Етн ил удлўв, лўв хулна мулты верл, алăң нух киллўв, кѐрл алсăлѐ, летут кавăртăс, хот войдал лапăтсăллѐ. Иса аңтѐма йитал вѐнты шѐ рѐпитăс.

Аңкилўв-ащилўв шѐ давăрт пурайн вѐсăт, мўңев тўңширăңа енмăлсăт, така рѐпитсăт, мулты верие иса верты хощăт. Щит пăта вѐн пѐмăщипа ясăң дывѐда луплўв па иса нѐмты питлăлўв.

Надежда Вах

Мосум мўв эвэлт далай мәнсәт

Далай тўвум ёх нәмәдмәсәт, Кышик вош, 1975-мит ол

Ханты ими Луиза Андреевна Ключник (Вагатов) Кышик вошн 30 мултас ол киника лўнәтты хотн рәпитәс. Лўв Мосум мўвн мет олаң Вулаң далай ухлад пунум ёх нәмәдмәты пәта кев хурас верты нумәсн юхәтсә. Луиза Андреевна ар ол мәр йәмсыева уша версәлә, мәта ёх, муй арат хуят Мосум мўв эвәлт Вулаң далай тәсыйт. Тәм ванән мин вәйтәнгыйлсумн па лўв путәртсәлә, муй вўрн далай тўвум хә ёх нәмәт па дыв олңелн айкеләт кәншәс. Нәптәл вәна ювум ими пут-рәл интәм хәншлум.

– Вантә, Вулаң далай Мосум мўв эвәлт ар хә ёх тәсыйт. Катра далай елпийн ма ащем Андрей Тимофеевич па аңкем Мария Петровна Вагатовнән Мосум юхан пўңәлн Вән вар кәртән вәснән. Тәм мўв эвәлт далай тўвум кашәң хәннәсә дывн йма вәйман тайсәлн. Дын шеңк нәтсәңнән далай ухлад пунум ёх нәмәт нәмәдмәты.

Ма 1969-мит олн олңитсум нух хәншты нәмәт, мәта ёх Мосум юхан кәртәт эвәлт далай тәсыйт. Мет олаң мўң непека далай эвәлт юхи юхтум икет нәмәт хәншсўв. Ши юпийн уша йис, пәдтап далай хәр эвәлт юхи 18 хәннәсә юхтыләс. Далай хәннәсә далайсум итәх хуятәт Кышик воша па мўвәт эвәлт вәлты йисәт. Елды далай пурайн кәртәлн, вош-далн рәпитум мир,

Вулаң далай далайсум икет эвәлт айкеләт нух хәншты питсум, мәта хә ёх далай хәра Мосум мўв эвәлт тәтәдсыйт. Шиты 50 нем нух хәншсум, дыв Мосум юхан кәртәт, ай вошәт эвәлт далай мәнсәт. Шәлта нәмәт уша ювум юпийн Ёмвош округ военкомата пицма хәншсум, ләдн дыв мўңева ай ат павәтләт, хән па муй тәхийн әнтәма йисәт, муй па вәшсәт па хута шависайт. Лыпәт снумты тыләшн 1970-мит олн Ёмвош округ военкомат эвәлт айкеләт йртгяң хуят олаңнән юхтәс. Шиты уша йис, муй тәхийн Мосум мўв йртгяң пух ухлад пунсәлал па хута шависайт. Лавәрт вер 11 хәннәсә нем далай мәнум ёх кўтн иса нух хәншман ән вәсәт.

Елды ма нәмәсты питсум, муй вўрн па

хән Кышик кәртән хуятәт дыв далай әнтәма ювум рәтналал олаңнән путәртлум.

Нәмәсыйлтем кўтн, нумәсн юхәтсәюм, мосд обелиск верты па шив хулыева Вулаң далай вәлүм ёх нәмәт хәншты.

Ши олаңн Кышик вош әшколайн Владлен Павлович Андреев ныврәмәт математикая па труд вера вәнтлүман рәпитәс. Лўв 8-мит класс пухәт пидә труд урок пурайн фанера эвәлт обелиск верты вўянтәс. Ши ут пўңәлн мўң 9 май ёмәңхәтл ар пўш ләшәтәйләсәв. Шәлта 1971-мит олн фанера эвәлт верум обелиск утәв кўлуп хута тәсәв па йәмсыева, тәса омсәлсәв. Шәта Победа хәтәлн Кышик вошәң мир, Вулаң далай далайсум ёх па ухлад пунум солтатәт рәтнайт хулыева йха кўлуп хута әктәшсәт. Ёмвош округ военкомат эвәлт китум пицма лўнәтсум. Шәта далай әнтәма ювум кашәң хәннәсә олаңнән айкеләт вәс. Ма ай павәтсум, хән па муй тәхийн Мосум мўв эвәлт далай тўвум хә ёх ухлад пунсәт па хута дыв шависайт.

Кўлуп хот дьпийн хулыева әктәшум мир холдәсәт, мәнәма иши лавәрт путәртты вәс. Шиты мет олаң пўш ма митинг верәнтсум. Арл пеләк Кышик вошәң ёх ширн велдши уша версәлал, муй тәхийн дыв рәтналал шавиман вәлдәт.

Тәмәш мирхот юпийн ма далайсум ёх олаңнән

елды айкеләт әкәтты питсум. Мәнәма тәм верн вән упем Софья Андреевна Лазарева нәтәсл. Лўв ар ол әшколайн ныврәмәт география па биология верәта вәнтлүман рәпитәс. Вантә, мўң аңкев йа Кирилл Петрович Вандымов па ащев йа Семён Тимофеевич Вагатов иши Вулаң далай немшәт пидә далайсман вәснән. Дын Ленинградской фронт хуша далайсәңнән. Киднтәк юхи ән юхәтсәңнән, 1944-мит олн әнтәма йисәңнән.

Мўң ащев Андрей Тимофеевич Вагатов Ас нопәтты тыләш 1944-мит олн Вулаң далай тәсы. Лўв Ленинградской фронт хуша лыжник-стрелок щира далайсман вәс.

Кышик вошн Вулаң далай далайсум ёх кўт эвәлт юхи хәшум ветеран, фронтовик вән кер тыләш 18-мит хәтәлн 2006-мит олн әнтәма йис – шит мўң ащев Андрей Тимофеевич Вагатов.

Кышик вош кўтупн Вулаң далай далайсум ёх кеша вән кев хурас 1982-мит олн Сергей Михайлович Демченко, Виктор Яковлевич Ключник па Владимир Степанович Фищук омәсты олңитсәт. 1983-мит олн Победа ёмәңхәтл Мосум вошәң мир памятник хонәңнән постәсәт.

Ин мўң вошевн йилуп кев хурас верман вәл. Шив хулыева Мосум мўв эвәлт Вулаң далай тўвум ёх нәмәт хәншман вәлдәт.

Ульяна Молданова

Немәш танкән нөрәтса

75 ол юхды мет давәрт Вудан Отечественной далаь пәрәс. Муйкем арат СССР мұевн вәлум мир вуракәт вошитман, тарма рәпитман әнтәма йисәт. Итәх йис вәлупсы дерамтты әх лупләт, мәтты ки, 27 миллионкем хәннәхә. Тәм йисн мұң, сыстам етәр хәр илпийн вәлты хуятәт, щи әха вән пәмәщипа луплұв.

Тәнял дұңан рұть-шум пураёмн ма рәт Асов кәрта йңхсум, щәта рәт әхдам пида вәйтантийдсум. Щи кұтн Наталья Марковна Русмиленко (Лонгортсва) пида путәртсум. Ащел шәңәт олаңан ай тәс.

Лұв ащел Марк Кириллович Лонгортсва 1916-мит одн Шәня мұвн Оволаңкәртән сема питәс. «Щәтьщәщәм ташәң вұлең икия вәс, щирн кулака алыщәсы.

1937-мит одн уполномоченной әх юхәтсәт, вұлыдал колхоза вұсыт, дұв Пулңавәт вошәң касна хота тәсы, щәта пәрәс. Ащәм 1941-мит одн Овкәрт эвәлт Шурышкарской военкоматн далаь вұсы. Лұв рұщ ясәңан путәртты ән хошәс, щирн мет сыры немасыя вәндәтәт тәхия китсы. Щәта дұв рұщ ясәңа вәндтыләс, щи тумпи уша верәс, муйсәр далаь дәмәтсухәт, арсыр пушканәт немәш мир тәйдәт. Щи юпийн лыпәт хойты тыләщ 8-митн 1942-мит одн далаь китсы. Лұв пушкан эвәлт есәлты хәя вәс.

1943-мит одн однитум пурайн Сталинград вош пұңәлн далаьсман шәңк мәшмәлсә. Немәш танкән шәңш лувл эвәлт ил нөрәтса, шәңк давәрт вәс.

Щәдта госпиталя тәсы. Сухдал еңхсайт, нуви щәшкана ювәртса па тұтәң тұйт пәнт хұват хәтл етты пелка тәсы. Хән поездән мәнәс, и хә ешәлн дуй ән тәйс, дұв щи мурта така ўвәс, дывтәс. Ащәм пәмәшәйн вәс. Свердловской область Каменск-Уральск вошәң леккар хотн ямәлтыләс. Ас нопәтты тыләщ 12-митн 1943-мит одн юхи китсы», – путәртәс Наталья Марковна.

М.К. Лонгортсва ими тәйс, дұв Шульгин рәт эвәлт вәс, щит Аграфәна Степановна (дұв ма щәтьщәщәм апщи). 1945-мит одн Наталья эвие сема питәс, дұв мет вән ныврем, щи юпийн нивл пушхие Нуви тәрума юхәтсәт. Н.М. Русмиленко щиты әңкел олаңан лупәс: «Әңкем – йинтпәң-луяң неңа вәс,

мұңев яма дәмәлтәсдә, хурам мольщәңәт, сәхәт, вейт әнтәс».

Марк Кириллович далаь эвәлт юхтум пурайн ванкұтды Муши вошәң пәльница яңхиләс. Асов вошн «Йилуп әш», Послово кәртән «Коминтерн» немпи колхозән вәсәң.

М.К. Лонгортсва «Коминтерн» тәхийн хұд па вой велпәсләты әх пәта бригадира вәс. Лұв ям хұд па вой велпәслум хәя вәс, ванкұтды планәд текнуптәсдә.

Щи тумпи Шәня мұвн вұды ташәл дывәлсәдә. «Вәнта велпәсләты мәнл ки, тәлаң тыләщ яңхәл. Юхи юхәтл, хирдал тәдәңәт. Апщиләм вәна ювмәдн ищи дұв пиләда хұд па вой велпәсләты пиньщәсәт, – Наталья вән эвел нәмәлмәсдә. – Ащәм ванкұтды дывәрта мәшитәс, юхи хәшум пурайн далаьн мәшмәлтум тәхиләд эвәлт дый етты питәс. Щиты вотас тыләщ 23-митн 1974-мит одн ащәм әнтәма йис, Послово кәртән шависәв. Ащәм әнтәма ювум юпийн мұң Шәня мұвн вәлум рәтлұва вұды ташәв дывәлты хәйсәлдұв. Послово кәртән шушмәшсұв, колхозн ям рәпата пәта мисн мойләсынов, мұң довәт дәтсұв, щиты хот войт тәйман вәлты питсұв».

Вудан Отечественной далаьн нух питум пура эвәлт 75 ол мәнәс. Ин вән далаьн далаьсум хуят иса ән хәщәс. Мұң, тәм йисн вәлты әх, немүлт пурайн нух питум әхлұв ән юремәлдұв.

Людмила Лонгортсва

Даль эвэлт җртҗяң хуят тәп юхи юхтәс

75 ол юхлы пәтҗап далҗн мҗң мҗвев Советской Союз солтатәт нух питсәт. Нух питтәв пәта далҗ хәрн ар хуят вәтшәсҗв. Хәнтҗ мир эвәлт ищи ар ики далҗсты тәсҗйт. Щит тумпел лавәрт пура вәс. Мосум юхан ай вошәт, кәртәт эвәлт 50 мултас хәннехә Вулаң далҗа мәнсәт. Далҗ хәр эвәлт җртҗяң хуят тәп юхи юхтыләс. Юхи юхтум әх – Алексей Ксенофонович Артямов, Алексей Андреевич Аликов, Андрей Тимофеевич Вагатов, Михаил Ефимович Молданов, Григорий Петрович Немельгин, Павел Петрович Немельгин, Николай Семёнович Сизаров, Егор Герасимович Тарлин па Павел Петрович Тарлин.

Николай Семёнович Сизаров далҗ эвәлт әшды юхтәс, щәта вера мәшмәлса, щи пәта 1-мит инвалид группайн мәсы. Лҗв олңәлн шимл айкел вәл. Вулаң далҗ мәр иса вет ол далҗсәс. Юхи Кышик кәрта юхтыләс, тәп щи пурайн немл хуятән ән иньшәс-са, мҗй тәхийн далҗсәс, мҗйсәр мевл посәт тәйл. Лҗв именеңа ювәнтәс, кәт няврем тәйсәңән. Ин Кышик вошн лҗв ван рәтна неңәл Светлана Петровна Хорова (Сизарова) вәл.

Григорий Петрович Немельгин Вулаң далҗа 1941-мит олн тәсы. Лҗв 1945-мит ол вәнта далҗ хәрн далҗсәс. 9 май Победа хәтл Прага вошн постәслә. Пәтҗап далҗн далҗсмад пәта мевләл «За взятие Праги», «За взятие Кёнигсберга» па «За отвагу» мевл посәтн хурамса.

Егор Герасимович Тарлин далҗ хәра 1941-мит олн тәсы. Лҗв

26-мит гвардейской дивизия хушә далҗсәс. Вәйт дор тыләщ 1944-мит олн җм пеләк кҗрл мәшмәлса па щи юпийн юхи юхтәс. Далҗ хәрн тарма далҗсмад пәта, алпа, мевл посәтн мой-луптыйлса, тәп щи вер немәлт хуятн ән вәды. Ван рәтнадал ищи шимл вер вәдәт. Егор Герасимович ай эвел Надежда Болчары вошн Кондинской мҗвн вәл, лҗв тәп мҗң эвәлтава уша версәлә ащел Вулаң далҗн далҗсум вер.

Рәт мҗвәлн Кышик вошн әнтәма йис па шависы.

Павел Петрович Тарлин Мосум мҗвн 1914-мит олн сема

питәс. Ленинградской фронт хушә далҗсәс. Щәта лавәрта мәшмәлса, кҗрлы юхи юхтәс. Далҗ хәрн мҗвл вәньдәмәл пәта мевләл «Великой Отечественной войны 1 степени» немуп орденән ихәтса. Лҗв щи тумпи па арсыр мевл посәт тәйс. И пҗш Павел Петрович Ёмвоша җңхәс па юхи ювмалн тҗтәң хоп лавәлды хотн холмесәс па арум нумсуп ай әхн лҗв мевл послал нух ня-рҗяләсҗйт. Щи юпийн йилпа мевл послал верты ән тывәс. Павел Петрович 1972-мит олн әнтәма йис, Кышик вошн шависа. Сытомино вошн Марфа эвел вәс.

Лидия Сульманова
Хәнтҗ ясәңа тулмащтәс Ульяна Данило

Далъ хӕрн пӕрӕс

75 ода йис, хӕн далъ хӕр эвӕлт мир юхи юхӕтсӕт. Мӕн, Ваньщавӕт кӕртӕв эвӕлт вӕдты Молдан ӕх, Илья Кириллович акев иса пурайн нӕмдӕв. Ма нумсемн аңқаңкем путӕр хӕщӕс.

Илья вӕн пухӕл Микояновской (интӕм Октябрьской районӕн) Калтысӕнны кӕртӕн сема питӕс. И од Кирилл аңщасцев тӕд тӕрумн йир верман шив мӕнсӕт. Хур кӕтуп кӕрт эвӕлт дыв ловӕн тӕсыйт. Аңқаңкем елды мӕнман вӕс. Тӕм тӕхийн ай пушхие ӕша павтӕс. Пухие 1924-мит одн сема питӕс, дывды вӕс. Шци артӕн шив шӕртӕн ими па юхӕтмал. Дӕв ай нывремие ӕша адемӕслӕ, така ӕпӕлмӕслӕ па ӕшл воцхемӕслӕ. Хотӕн не

эвӕлт донӕн йинтуп вохӕс па ӕш пӕтӕд эвӕлт щит талсӕлӕ. Ӕша вӕс ныврем холлуп сашмӕс. Мир тыштумсӕт, аңкеласцел нух амӕтсӕнӕн, пухиян – дывдӕн.

Кирилл Петрович па Мария Константиновна мет сыры сема питум вет нывремдал ай пурайн ӕнтӕма йисӕт. Ӕхӕт елды Кӕлташ имийн вет нывремӕн партсыйнӕн, щит Анна (1918), Илья (1924), Щерки (1926), Наста (1929) па Нина (1931). Дыв худыева Поднавӕт ӕшколайн

вӕндтыйдсӕт. Илья аще-да-аңкеда шеңк яма нӕтӕс. Дӕв ащел пида вой-хӕд велпӕслӕс, турн па тӕтӕйох сопаслӕс, муй верие иса тӕса дӕшӕтсӕлӕ.

1941-мит одн тарум далъ однитсы. Ай кӕртыет эвӕлт икет па айлат пухӕт далӕ тӕсыйт.

1942-мит одн Илья 18 ода тӕп йис, ищи далӕ вӕсы. Вӕн карты паршӕя дӕлсыйт па Омск воша тӕсыйт. Хотӕн па кӕртӕн ӕх холлудман хӕщӕс.

Ар пелӕк ики па айлат ӕх ӕн па вӕйтсӕл, юхи па хӕн кердӕлӕт. Илья кӕртӕн ӕхдал пида ӕша вӕдмел юпийн Ленинград пелы тӕсыйт. И хӕтл хотӕн ӕхдал похоронка непекн юхӕтсыйт. Аңкиел сӕмл

щи мӕнӕс, шци непекн шивалудмал юпийн тӕп ястӕс: «Кӕлташ имийн пухиӕм шимл хӕтӕдн хӕншилум».

1945-1946-мит одӕтн итӕх ӕх далъ хӕр эвӕлт юхи юхӕтсӕт. Алек-сандр Иосифович Молданов путӕр эвӕлт уша йис. 1942-мит одн Ленинград вош пӕнӕдн Илья Кириллович ухӕл пунмал.

Ваньщавӕт кӕртӕн кев сохӕдн далӕн пӕрум ӕх нух хӕншсыйт. Шци кӕтн Илья Кириллович Молданов нем шӕта па вӕд. Санкт-Петербург воша ӕнхтӕвн, Писка-рӕвской тӕхийн ӕня лыптӕт иса пундӕв. Мӕн Илья акев иса нӕмты пидӕв!

Раиса Молданова

Давӕрт пурайн рӕпитсӕт

Далъ однитумн нывремӕт вӕн хуятӕт пида рӕпитты пидсӕт. Дыведа юнтты кӕм хӕн вӕс. Кирилл Петрович па Мария Константиновна Молдановнӕн хуци Анна, Наста па Нина эвет па кӕт пухнӕн ӕнумсӕт. Дыв Хур кӕтуп кӕртӕн вӕсӕт, щит Ваньщавӕт кӕрт эвӕлт ванӕн вӕс. Анна дыв кӕтӕдн мет вӕн эви, дӕв ӕпӕлнеӕна иса нӕтӕс.

Анна шци пурайн вӕн имет пида хӕд велпӕслӕс. Далъ пурайн давӕрт вӕс, нянь палетут шӕк па вантсӕт. Анна така рӕпитӕс, дӕдн аңке-да па ай ӕхдала кеншӕк ӕт вӕс. 1941-мит одн Наста 12 тӕда йис. Хотӕн ӕхдал шӕкӕн хӕтлӕт па вантсӕт. 1942-мит одн Илья ӕйл 18 ода йис. Дӕв кӕртӕн икет пида далӕ адемӕсы. 1943-мит одн ащиел вӕтшӕсӕл. Наста ащел пида лаңки па нюхӕс велпӕслӕты ӕнхӕс. И хӕтл ащел юхи йиталн кӕшаӕн йис, эвиел юхи партсӕлӕ. Хӕн кӕртӕн мир шив юхӕтмел, дӕв ӕнтӕма ювмал. Наста па

Нина рӕпитты пидсӕнӕн. Наста тарум тӕд ишкийн турн талдӕс, дӕнӕн хӕрн турн сӕврӕс. Ӕн дуват Нина ай эви ӕхд велпӕслӕс. Нывремие потум йиңкӕн кӕрдал ар пӕш потыйдсыйт, турн хотн удӕс. Алӕн тӕрумн эвиет нух кӕремӕдыйт па тухӕл талты хӕхӕлмӕлӕт. Итӕх пурайн вевды-сашды йитӕдн ил питыйдлӕт, сора нух долюмлӕт па елды шӕшмӕлӕт. Дыведа нянь норма па дӕты хӕд-дӕс ӕша павӕтты мосӕс.

Дӕлӕ юпийн хӕлудупи леспромхосн юх эвӕтсӕт, ӕхӕт колхосн рӕпитсӕт. Наста па Нина немасыя «Труженик

А.К. Молданова (вӕн упи)

тыла» немн па непекн дӕшӕтсыйнӕн. «За долголетний добросовестный труд», «Ветеран труда», «50 лет Победы в Великой Отечественной войне. 1945-1995» мевд посӕтн мӕсыйнӕн. Дын Победа хӕтлӕтн ишӕкты непекн мийдӕсыйнӕн.

Мӕн дӕнхӕлӕв, нывремдӕвн, хилыдӕвн имаев – Анна Кирилловна, аңкем – Анастасия Кирилловна, ныом – Нина Кирилловна иса пурайн ат нӕмдыйт. Дыв

Н.К. Молданова

А.К. Молданова

Победа па уӕн вӕлупсы пӕта далъ одӕтн така рӕпитсӕт.

Раиса Решетникова

Россия мўв вэньдсәт

75 ол Победа хәтл щи юхтәс. Дәлә яңхум хуятәта вән пәмәщипа ясаң ястәлүв. Тәм пугәр мәнема Екатерина Петровна Поворотнюк (Шоколкина) пугәртәс.

Иван Шоколкин щатәщәщәл па Марья щәщәл нивл пух па и эви енмәлсәң. Лыв худыева Ләпка немпи кәртән сема питсәт. Щи тәхи Ләпка вән щатәщәщәл немн пунман вәс. Кәрт Вухәл пусл кәртәтти тәхийн па мәлән эвәлт увты Ванька юхән кимәлн омсәс.

1942-1943-мит олн Шоколкин хот эвәлт нәд хуят Россия мўв вэньдсәт, щит Митри, Щеман, Петра па Кәщта. Дыв

П.И. Шоколкин Григорий пухәд пида

худыева Ленинград пугәл хәрн даясәт.

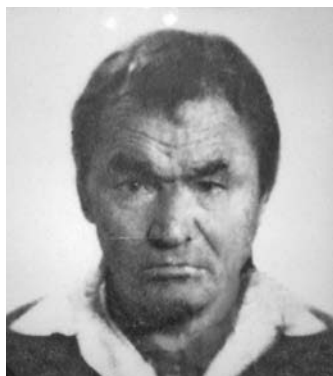
1942-мит олн Кәщта акед Колпино вошн ухәл пунсәд. Ащәл па кәт яйл пида юхи юхәтсәт. Дыв Түтлэвум кәртән

колхосн рәпитсәт.

Екатерина Петра ащәл дәлән мәшмәлсы, нюлумләл хўв вәдман йма йисәт. Щи юпийн вой-хўл вәлпәслуман па вўды тәщ дәвәлман рәпитәс.

Дәл хәр эвәлт юхтыләс

Тәм пугәр Людмила Николаевна Новыхова (Рябчикова) миюм непекәт хўват хәншум. Лўв мәнема пугәртәс, хути 2016-мит олн Светлана эвиел щатәщәщәл олан рәпата верәс.

Н.К. Рябчиков

Хўв йис вўш эвәлт Рябчиков рәтәт Ващ кәртән вәсәт. Кузьма Елисеевич па Пелагея Алексеевна хәлүм пух тәйсәң: Мишка, Щеман, Никола па Анна эви. Вәлүм мўвәдн ар лүк, күтәри, пәстәк па

па вой ёша павәтсәт. 1938-мит олн Кушма щатәщәщәл Щеман пухәл пида Сўмәтвоша тәсийнәң. Ёхәт уша йис, тын па кәртәң ёх Ёмвошн пәратсийт. Вән щатәщәщәл вән щәрт тәймәл. Дәл елпийн вән щәщәл Түтлэвум кәрта колхос тәхия арталәсийт. Ай кәртәң ёх и тәхия каслуптәсийт.

Мет сыры Мишка вән яйл дәлә тәсы. Лўв дәл хәрн ухл пунсәд. 1943-мит олн Никола ай пух дәл хәра тәсы. Ши артән Нева ас па Ладожской дор вәнты 75 верста вўш хўваттийн дәләсты ёх доләсәт. Лыведа Красный бор район па Мышкино кәрт вўты

мосәс. Хәнты хуятәв шәңк йма пушкан эвәлт есләс. Кушма ай пух щи тәхийн мәшмәлсы. Йма ювмәл юпийн елды 145-мит тәхийн дәләсәс. Ёхәт па мәшмәлсы. Кәши-мәшл тәп йма йис па 205-мит дәләсты тәхия китсы. Хәлмит пўш лавәрта мәшмәлтумн лўв юхи есәлсы. 1945-мит олн вән кер тыләщн непек юхтәс, хута хәншман вәс, хути лўв дәләсты ән веритл. Кәртәң ёх пугәртсәт: «Нәң уяң хәннехә, юхи юхәтсәң». Лўв дов пәшасн рәпитты питәс. Никола хә Федосья Николаевна Шоколкина имия тәслә. Дын нивл эви-пух тәйсәң. Хәнты хә верды ән омсәс. Лўв холуп хәшәс, пул верәс, вой вәлпәсләты яңхәс, щи тумпийн пўпи па павтыләс. Лўнәң хўл кәт-

Петр Иванович па Анна Петровна нивл ныврем тәйсәң. Икел дәл олан немәлт ән пугәртиләс. Лўв «Катюша» ар арийс, хән эви сема питәс, Катя немн пунсәд.

2008-мит олн Екатерина Петровна капитан немуп леккар Москва Вўрты хәрн 60 ол Победа хәтлән рәпитәс. Лўв пәтәдә тәм вершәңк вулаң вәс. Вантә, Шоколкин Петра кәт пухәң, щит Юрий па Григорий, Москва вошн па Московской облас-тян служитсәң.

Иван Львович Шоколкин вән хотәң ёх пухәт па хиләт Россия мўв вэньдсәт па дәвәлсәт. Дыв щи пәта мевл посәтн юкантсийт. Нывремләлн па хиләлән Вулаң дәл верәт йма нәмдйит. Уяң верәт па йм вәлупсәт унтасн елды мир тәләң.

Раиса Решетникова

дыләс. Людмила эвел пугәртәс, хути ащәл шәңк нывләк хуята вәс, ушхуль айт верәнтәс. 1955-мит олн хәнты хә дәл верәт эвәлт нух вудытсы.

Николай Кузьмич 1946-мит олн «За победу в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг», 1969-мит олн «50 лет Вооруженных сил СССР», 1985-мит олн «Отечественной войны II степени» мевл посәтн мий-дийлсы.

Светлана хилнәңәл тәмиты хәншәс: «Хәннехәйт, юхәт иты, рәт лер таклы вәлты ән веритләт. Рәт йм верәт – щит мўнева тухләң вой тухләт, дәләсум хуятәт верәт, щит ныврем елды вәлупсы. Мўнева, айдәт ёха, вән щатәщәщәл иса пурәйн нәмты мосл!».

Раиса Молданова

Колхоз кэщая ар од вэс

Ханты хэ Михаил Ефимович Молданов шэңт Ас нопатты тыдәщ ветмит хәтәдн 1916-мит одн Вөн Вар кәртән Тәпәл вош губерния немуп тәхийн сема питәс. Ай кәртәдн лүв хоттел ехлал пида Вулаң далъ едпийн па ши юпийн иса 1957-мит од вүш вәнты вәдмал. Щәлта Кышик кәрта Ханты-Мансийской района касләс.

М.И. Молданов

Михаил Молданов Мимисаңән хәлүм няврем тайсаңән, хән

вәщ тыдәщн 1942-мит одн лүв Омск вош военной комиссариат эвәлт далясты хәра вохсы. Омск вән вошн арсыр хә ех пида сырсыр далясты верәта вәндтәсы. Щәлта ван хәтлуп тыдәщ оләңмит хәтләтн 1942-мит одн Ленинградской фронт тәхия кәщайтн китсы.

Михаил Молданов Ладожской дор хүват верум «Вәлупсы пәнт» немуп еңкәң эш да вәдман далясәс. Лүв

ясәңдал ширн, щит вера да вәртәң вер вәс.

Әтл-хәтл дыв ши оләтн доньщ хуши омәссәт муй улсәт па тәп потум летутн мийләсыйт. Тәп пура-пурайн певәлты хота тәтәлясыйт па па йилпа пәсум сорум ел сухәтн мийләсыйт.

Ас хәлты тыдәщ 27-мит хәтәдн 1944-мит одн Ленинград вош ар пеләк эвәлт немщәт ел нөхәлсыйт. Ши одн Михаил Молданов па солтатәт пида күрн Эстония мұва юхәтсәт. Щәлта немщәт пида далясман дыв худыева Берлин вош вәнты мәнсәт.

Юхи Михаил Молданов Вулаң далъ юпийн лыпәт тыдәщн 1946-мит одн тәп юхтәс. Лүв колхоз кәщая рәпитәс, щәлта па вой-хүд велпәсләс. Лыпәт хойты тыдәщ 13-мит хәтәдн 1986-мит одн Михаил Ефимович Молданов әнтәма йис.

Рәт мұвәл да вәдмал па йма рәпитмал пәта тәм хәнты хә «За отвагу», «За оборону Ленинграда», «За Победу над Германией» па оләңмит степень Отечественной войны мевд посәтн мойләсы. Йм па вешкат рәпатайл пәта «За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И. Ленина» мевд посп на юкантийдәс.

Любовь Вынгилева
Хәнты ясаңа тулмащтәс
Владимир Енов

Вулаң далън пәратсы

Тәмхәтл ма хәншлүм Вулаң далә йңхум хән-нехуятәт оләңән. Итәх ех дыв эвәлтгәла арсыр далъ хәртәдн далясәт, итәх хуятәт ши далъ пурайн пәратсыйт па итәх ех иса вәтшәсыйт.

Иван Ефимович Челданов шәңт ищиты ши Вулаң далъ хәрн пәратсы.

Тәм айлат вухалъ хә лыпәт тыдәщн 1924-мит одн Алтатумп ай кәртән Сүмәтвош районән Ханты-Мансийской национальной округ мұвевн сема питәс. Тәта лүв айтәдн вухалъ ехлал күтн енмәс, әхәт па әшкола вәндтәйлды йңхәс. Тәм хә иса ай пурайт вүш эвәлт шәңк сәмәңа сырсыр нарэсьюхәтн юнтәс па әмәщ турсыйн ариты вер тайс. Ашкола юпийн Алтатумп колхозәл хуши хүд па вой велпәс-лүман рәпитәс.

Имудтыйн лыпәт тыдәщ кимит хәтәдн 1942-мит одн айлат вухалъ хә Ханты-Мансийской военной комиссариат тәхи эвәлт иса Вулаң далә вохсы.

Иван Челданов рядовой ширн 64-мит гвардейской стрелковой дивизияйн далясты питәс. Әхәт вәйт лор тыдәщ 12-мит хәтәдн 1942-мит одн Ленинград вош Кировской райвоенкомат эвәлт увәс мұвев хәннехуятәт пида тәм вән вош да вәлды китсы.

Вәйт лор тыдәщ вүш эвәлт па иса ай кәртәдн хәтәдн 1943-мит одн вәнты тәм айлат вухалъ хә шәңк да вәртәң далъ хәрн вәс. Ши пурайн дыв Мгинской железнодорожной узел хуши немщәт

пида иса тарәндәсәт. Рүщ солтатәт ши тәхи «Мгинской мясорубка» немн юкантисәт.

Далъ хәрн ай кәртәдн 1943-мит одн Иван Челданов Ленинградской область мұвн Мгинской районән Карбусель немуп ай кәртәе пұңәдн пәратсы. Әхәт тәм хә немд Кировской район Новая Малукса кәртән далън әнтәма йөвум хәннехуятәт кев сохәдн нух хәншы. Ши вер тумпийн Анеево кәртән па Игрим вошн Сүмәтвош районән Ханты-Мансийской автономной округ – Югра мұвевн Иван Ефимович Челданов нем кев сохәд хуши нух хәншы. Щиты тәмхәтл вәнты Вулаң далън далясум па далъ хәрн пәратум ех иса нәмдыйт.

Рүщ поэт хә Сергей Орлов ши тәхийн ищи

И.Е. Челданов

далясәс па ши вер оләңән «Карбусель» немуп стихотворения хәншәс:
Не видать ребятам
родных пихт,
За сохатым в лес не
ходить,
В ленинградскую
землю зарыли их,
Ну, а им бы жить да
жить!

Любовь Вынгилева
Хәнты ясаңа
тулмащтәс
Владимир Носкин

Арсыр вера́т вантум хэ

Булаң далаь ма́нум пурайн итэх ёх далаьссат па итэх ханнехуятат йма па вещьката рэпитсат, лэди ши далаьсты шэкаң верат сораשאк сукхуптаты. Тамхатл ма ланхалум ханшты далаь ма́нум олатн рэпитум хөөв олаңан.

Константин Семёнович Вынгилев иса Ас халты тылаш 25-мит хаталн 1932-мит олн вухаль хоттел ёх хуши Нижнее Нильдино кэртыенан Сүматвош районан сема питас. Лүв аңкел-ашел ймкем вен вүдең тащ тайсанан па ши вер унтасн ймашак вөсат. Имудтийн 1938-мит олн ашел таяом вүдэт ёрн нух вүсыйт па йилпа верум колхоса мөсыйт. Ши олн там айлат хөөв ашела тәп 15 вүды хайса. Далаь пурайн ши вүдыдал унтасн дыв хоттел ёхдал вөсат. Шалта 1939-мит олн там вухаль хөөв ашел антәма йис па аңкел халум няврем пида вөтша ширалн хашас.

Константин Семёнович шөңат яснәт ширн, дывела ши олатн шеңк йма шатышасел нөтас. Лүв ай хопн юхтылдас па кашаң пүш лант, саккар па арсыр детутат ай ёхдала тәс. Там вухаль хөөв ши олатн ай пухлеңкия вөс па лүң пурайн иса няшийн хүл велпәслас, лэди аңкел па упеңал дапатты. Шиты вөлтэл ширн 1941-мит олн лүв мет ай Наташа апшел мөшн юхатсы па ишиты антәма йис. Көшта па аңкелн ашколая манты ант есалса, вантэ, юдн лүв Соня упел вантман, давалман тайс.

Өхат лүв ишипа ашколая манас па шив ханшаньшас. Ши шосн, вантэ, ашколайн вөндтийлты нявремат йм ләмәтсукхатн мөсыйт. Көштаев ши йилуп ләмәтсукх ләмтас па ултат хир эвалт аңкелн ёнтум кашат паварт хотэл илпия ил ханятсалэ.

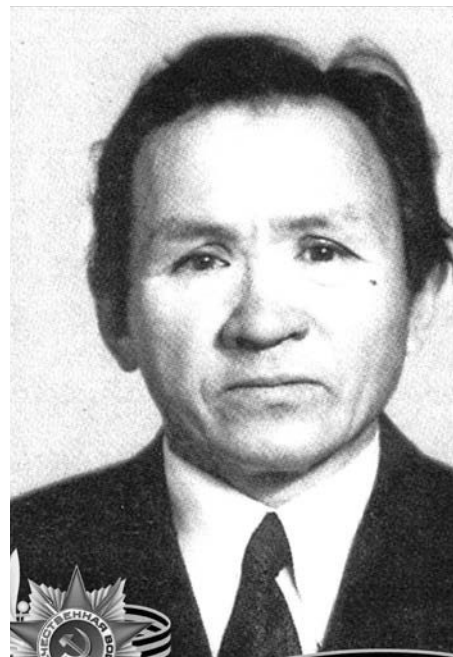
Шиты 1942-мит ол вүш эвалт па иса 1944-мит ол вүш вөнты там пух көрталн верум айшаак классаң ашколайн вөндтылдас. Өхат па Лев юхан ашколайн 1944-мит ол вүш эвалт па иса Ас халты тылаш

1945-мит ол вөнты ашколая яңхас па интернатн вөс. Вөндтаты айлат ёх шеңк вевтама дапатсыйт. Шит пата кашаң хатл мәр нявремат иса дөты-яньшты ланхасат па вөндтийлты вердал олаңан хән нөмәссат.

Ши киньша шимаш давартаң вөлупсы пата Көшта нумас верас па Ас халты тылашн 1945-мит олн аңкел па апшел хуши юхи хунтас. Мет олаңан молупшел ләмтас па күрн Нижнее Нильдино көртала шөшмәс.

Хүв муй ван манас па көртан ёхдалн доваң өхалн юхи ши тәса. Юдн па лүв аңкел пида колхос хуши рэпитты питас. Ловат муй мисат пида иса вулкемәснән, турн дывела доваң өхалн талсаңан па лов муй мисхотат сыстамтаснән, лүнән па турн версаңан. Сүсн 1945-мит олн велши ашколая вөндтийлты манас.

Шалта 1949-мит олн там айлат вухаль хөөв Лев юхан көртан дапатмит классаң ашкола етшуптас. Елды 1950-мит олн дапкайн рэпитты верата вөндтылдас. Ши юпийн Кимкьясуи көртан Сүматвош районан сыр-сыр летутат муй пурмасат тыныты хөа и ол мәр рэпитас. Өхатшак Только немуп көртан геологической экспедицияйн рөпата лүвела мушатас. Па 1954-мит ол эвалт елды вүды леккара Пудноват вош зооветеринарной техникум хуша вөндтылдас. Вөндтаты вер етшуптумал юпийн көшайтн 1958-мит олн Надымской районан давалтты вүды тащат пида рэпитты китсы. Ши тумпийн Хэнской зооветпункт немуп тахийн көшөа па вөс, хута иши кат вүды тащ вой леккар ширн иса тунцираңа вантман тайс.

К.С. Вынгилев

1960-мит олн хоттел хуятанә йис па Сүматвош районан Саранпаульн вүды леккар хот көшөа вөс. Ши пурайн Константин Семёнович няд вүды тащ лекшитман тайс, шит Верхне-Нильдинской, Лев юхан, Ломбовож па Сартынья көртан тащат.

Ван хатлуп тылашн 1962-мит ол вүш эвалт Лев юхан көртан хүл велпәс тахи вүды тащ леккар ширн иса вантман рэпитас. Шалта 1964-мит олн хоттел ёхдал пида Сүматвоша каслас па Ванзетур көртан совхос хуши мет олаңан вүды леккара вөс. Өхатшак 1973-мит олн иши тахийн отдел кадров па рабочий комитет көшөа рэпитас. Иши пурайтн совхос көшайтн тунцираңа рэпитмал пата коммуниста вүсы. Ши совхосн 1981-мит ол вүш вөнты рэпитас. Мет юхи хашум күтн 1987-мит ол вөнты Сүматвош тухлаң хопат латты тахийн тут хөратты хөа рэпитас. Иса ши ол вүш эвалт рүтшаты пенсия манас. Там вухаль хө тәндлуп тылаш кимит хаталн 2012-мит олн сурма питас па Сүматвошн шависы.

Любовь Вынгилева верум айкелат ширн ханты ясаңан ханшас Владимир Енов

ВЭЯТН ШИ ОЛАҢАН

Далаь пурайн рэпитум хө Константин Семёнович Вынгилев вөлупсы хуватн йма па вещьката рэпитмал пата арсыр мевл посатн мийлясы: «Победитель социалистического соревнования», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941 – 1945 г.г.», «Ветеран труда» па «50 лет Великой Отечественной войне».

Даварта мәшмәлтум артән етәр хәрийн кўрк шивалдас

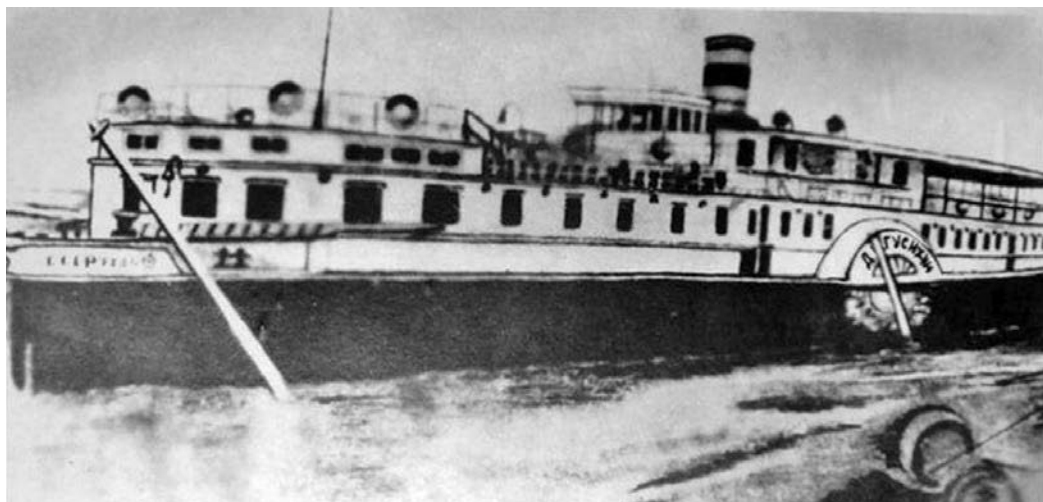
«Ширн дьләнә хәш-дум», – щиты далъ пурайн даварта мәшмәлтум па далъ хәрн улум артән Иван Егорович Тогачев нәмәсәс. Щиты ши тывәс. Вантэ, тәм ханты ики Ишвары кертән (Асов кертән кәщә хотн) сема питәс. Тогачев рәт пәта кўрк – щит ёмәң тухлән вой, дыв рәтәл давәлман тәйл.

Ям арат ол юхды ма Омской область Кормиловка кәрта мойна яңхсум, ин щәта Зоя Ивановна Павлова (Тогачева) дўв эвел вәд. Дўв щиты пүтрәл олңитсәлэ:

– Ащем 1915-мит одн Ишвары кертән сема питәс. Дўв хўд па вой велпәсләс, дыв семьяел ар хот вой тәйсәт, щирн ай-тедн нявремәт рәпата пелы сәмәна енумсәт.

Имеңа йис. Аңкем немд Татьяна Даниловна, эви опращнемд Тарасова вәс, дўв Асов кертән не. Дын семьяелнән далъ едпийн 1939-мит одн Коля пухие, щәлта 1941-мит одн Еля эвие сема питсәңән. Лыпәт хойты тыләщ 25-митн 1941-мит одн ащем Шурышкарской военкоматн далә вохсы. Аңкем щиты нәмәдмәслә: «Гусихин» немпи тўтәң хоп Омск вош эвәлт йис, едлы Пуднавәт вош вәнты икет, пухәт ака́тман яңхәс. Юхды йил, ўвл. Ма нявремәңадам пида сора-сора щив шәшлүм.

Тўтәң хоп юхтәс, тельева икетн делтум. Дыведа имидал, аңкидал пида па ям вәдүм верты аң рәхәс.

«Гусихин» немпи тўтәң хоп. Интернет эвәлт вўюм хур

Имет холдуман-ес-лудман юхан питәрн долъдәт. Ма икем пелә вантлүм па холдәлүм, далъ – щит далъ, аң па вәдүм, юхи юхәтл муй әнтә. Дўв аңкел хутыса веритәс, хо-па мәнәс па сыр-сыр ләтут: нянь, содамәт, юхәл, хўд вуй, сўмәт йиңк тәс. Щиты ши Омск вош вәнты мәнсәт.

Иван Егорович Тогачев далъ хәрн Гаврил Семёнович Тогачев пида вәйтантыләс. Ши хә 1923-мит одн Ишвары кертән сема питәс. Лыпәт енумты тыләщ 14-митн 1942-мит одн далә вўсы. Дўв 268-мит стрелковой дивизияйн 947-мит стрелковой полк хуца пушкан эвәлт есәлты хәя вәс.

Вәйтантупсы пурайн дўв ащема лупәс: «Нәң, Иван, дьләнә хәшдән, ма әнтәма йилүм». Ащем лўвела юхды лупәс: «А муй нәң щиты лупдән, нәң па ма юхи юхәтлүмн». Тәп Ас хәдты тыләщ 12-митн 1943-мит одн Гаврил Семёнович Тогачев Ле-

нинградской областын әнтәма йис. Нева ас хонәңән шавиман вәд.

Ям арат ол юхды Ленинградской областын далын әнтәма йовум ёх кәншты хуятәт ханты солтат вәйтсәт, карты ёңта щўңкадн хәншман вәс «Тогачев Гаврил Семёнович». Эвел хилы-лад пида щив йилпа шавиты пәта вохсыйт, дыв яңхсәт.

И.Е. Тогачев даварта мәшмәлтум пурайн хўв мәр потум мўвн уләс, щәлта леккар ёхн вәйтсы, госпиталя китсы. 1943-мит одн рәт мўвәда керләс. Асовн совет хот кәщәя павәтсы. 1944-мит одн дўв семьяелн Нина эвие сема питәс, тәп кәт тыләщ вәс па әнтәма йис. Вән кер тыләщ 30-митн 1945-мит одн Зоя эвел нуви тәрума семәңәл пўншсәлэ.

– Тәм пура вәнты Асов кертән ёх лупләт, ащем ям кәщәя вәс. Нәмдем, кашәң хәтл ай хопн кертәта яңхман ләтут тәс па уша верәс, муй щирн мир вәдләт, муйсәр суртәт тәйләт,

иса пурайн нәтәс. Тәп ванкўтды мәшитәс. Мўн семьяелн Борис, Филипп, Агафья (и тыләщ тәп вәс), Римма сема питсәт. Вәйт лор тыләщ 20-митн 1952-мит одн әнтәма йис, Ишвары кертән шависәв, – тыштуман пүтәртәс З.И. Павлова.

Ишвары керт эвәлт Пётр па Егор Тога-чевңән далә вўсыңән, тәп хўд па вой велпәсләты пәта юхды китсыңән. Лыпәт хойты тыләщ 13-митн 1941-мит одн Асов керт эвәлт Анисим Егорович (Георгиевич) Тога-чев (1916-мит одн сема питум хә) далә вўсы. Ин вәнты рәтләд аң вәдәл, хута даләсәс, хута әнтәма йис па шавиман вәд.

Тынәң солтатлўв, сәм хәры вўш эвәлт вән пәмәшипа луплўв! Мўн иса пурайн нынән нәмты па нявремлўва, хилдлўва далә оләңән пүтәртты питлўв.

Людмила Шульгина

Кәт дaлһн вәлүм хә

Мосл нәмәлмәты, хуты Вулаң дaлһ яңхум хәннехуятәт күтн итәх ёх кимит дaлһ па яңхсәт. Щиты тәмхәтл хәншлүм щи хәннехә олаңән, мәта хә Япония хон пеләк мұвн па дaлһсман вәс.

Хәнты хәев ай тәхет потты тыдәщ 10-мит хәтәдн 1944-мит одн госпитальн мәшлал ямәлтәл (дұв кимит тәхийн пұва пеләк эвәлт па ёх күтн омәсл)

Пётр Алексеевич Мотошин лыпәт тыдәщ 26-мит хәтәдн 1912-мит одн нұшая вәлты хәнты хә хоттед ёх хущи Ай Анклум кәртән Вән Асн сема питәс. Ай-тедн әңкел-ашел пида вой-хұд ведпәслуман вәс па сыр-сыр дaлһртән рәпатаят ләщәтәс.

Щәлта ашкола етшуптумал юпийн Остяковогульской национальной педагогической училищайн вәндтыләс. Дұв щи оләт пурайн шеңк тәса күтуп Ас па Касум мұв хәнтәт путрупсийн путәртты хошәс. Мосәң, щимәщ вер пәта педучилища етшуптумал юпийн Сұмәтвош ашколая нявремәт вәндтәты хәя рәпитты китсы. Ашколайн тәм хә шеңк вешката айдат хәннехуятәт вәндтәс. Щи пәта коммунист хәя вұсы. Ёхәтшәк па Пётр Мотошин районәң депутатта пирисы. 1940-

мит одн Сұмәтвошәң районной исполком хущи секретарь хәя пунсы.

Имүлтыйн Вулаң дaлһ тывәс па лыпәт тыдәщ 23-мит хәтәдн 1941-мит одн Пётр Алексеевич доброволец щирн рәт мұвәл дaлһлты мәнәс.

Мет олаңән дұв артиллерийской училища тәхийн вәндтыләс. Щи юпийн младший лейтенант не муг посыл юкантсы па огневой взвод тәхия ай кәща щирн дaлһсты хәртә китсы.

Пётр Алексеевич Мотошин Москва хон вошев, Курск па па вошәт лепн дaлһсәс. Щәлта Западной па Белорусской фронтәтн 153-мит стрелковой дивизияйн 1035 артиллерийской полк хущи рәт мұвд дaлһс.

Мосл лупты, хуты 1942-мит одн тәм хә шеңк

дaлһртәңа мәшмәлсы. Щи вән мәшлал ямәлтәс па тәп 1943-мит одн па щи дaлһсты хәртә мәнәс. Иса Вулаң дaлһ сухнуптәты вәнты дұв дaлһсәс па Германия хон пеләк мұва юхтәс. Щәлта кимит Япония хон пеләк пида вәлүм дaлһ па китсы. Щи дaлһ сухнум юпийн Пётр Алексеевич 1946-мит одн юхи ведщи юхтәс.

Щәлта лыпәт тыдәщ 15-мит хәтәдн 1946-мит ол вұш эвәлт дұв йилпа Сұмәтвош күтуп ашколайн иса начальной военной подготовка щирн вәншәк классәтн вәлты пухәт па эвет вәндтәты питәс. 1947-мит одн тәм хәнты хәев Сұмәтвошн вәлүм национальной интернат хот кәщя павәтсы.

1950-мит одн мәшитты питәс па вән кер тыдәщ кимит хәтәдн әнтәма йис. Пётр Алексеевич шәңәт Сұмәтвошн шависы.

Вешката рәт мұвәл дaлһлмал па ймсыева дaлһсманл пәта хәнты хә Пётр Алексеевич Мотошин вән кәщайтн мевд посәтн мойдәсы: «За Победу над Германией», «За Победу над Японией» медаләтн па «Красная Звезда» орденән.

Щи орденәл олаңән щимәщ неспек хәншсы: «В наступательных боях против фашистских захватчиков под деревнями Бураки, Красная Слобода Витебской области взводу младшего лейтенанта Мотошина была поставлена задача: выйти на прямую наводку и поддерживать стрелковую роту огнём своих орудий. Его орудия уничтожили огневые точки противника, мешающие продвижению нашей пехоты. Осколками вражеских снарядов были убиты командир орудия и наводчик. Младший лейтенант П.А. Мотошин встал за орудие и продолжал вести огонь по противнику. В этом бою он уничтожил: три орудия ПТО, четыре станковых пулемёта и до 50 солдат и офицеров противника. Будучи раненым в этом бою, не ушёл с поля боя, а выполнял свои обязанности. Достоин правительственной награды ордена «Красная Звезда». 12 июня 1944 года. Командир 1035 артполка: (...) Лазарев». Ин тәмхәтл вәнта Сұмәтвошн дұв пухәл Николай Мотошин вәл. Дұв Россия «Ветеран труда» нем тәйл.

**Любовь Вынгилева
айкеләт щирн
хәнты ясаңән
хәншәс
Владимир Енов**

Вэн пəмaщипa Пoбeдa хəтл пəтa луплұв

2015-мит олн Ёмвошн «Солдаты обского Севера» киника есəлсы. Щəтa Вудəн Оте-
чественной дaлн дaлєсум шуши ёх олаңаң
хəншсы, дəлн иса мирн дыв нəмман ат
тəйсыйт. Киника Вудəн дaлє юпийн 70 ол
ёмəнхəтдa есəлсы.

Киникайн хəнты
«Ленин пəнт хұ-
ват» («Хəнты ясəң») га-
зетайн хəншум путрəт
хəнты па рұщ ясəннəн
есəлсыйт. Ма дəнхалум
вэн пəмaщипa ясəң
лупты щи вудəн кини-
ка лəщəтты хуятəтa.

Мұң «Спасибо деду
за Победу» акция ширн
районəвн вəлум вэн
аңщaщилұв, щəтьщa-
щилұв олаңаң айке-
лəт əкəтсұв па путрəт
хəншсұв. Щи вэн вер
əхтыйн нєвремлұв рə-
питсəт. Щəлтa Нягань
вошн əктəщийлсұв
па дыв щи олаңаң пу-
тəртсəт. Ин хəншлум,
муй нєвремəт путəртсəт
дaлн дaлєсум рəт ёхлəд
олаңаң.

Няганьской коллед-
жəн вəнлтыйлты пух
Александр Архипов:
«Аңщaщем – **Александр
Николаевич Морохов** –
пушкан эвəлт есəлт хəя
вəс, 571-мит Штурмовой
авиационной полк ху-
щи 224-мит штурмо-
вой авиационной
Жмеринской Красноз-
наменной дивизияйн
служитман вəс. Дaлє
1943-мит олн тəсы. Лұв
дaлє пурайн 91 пұш «Ил-
2» тухлəң хопн ёрəнa па
пəлтaплды мұвев дaлє-
ман яңхилəс, щит пəтa
«За отвагу» кəт мевл
посн, «За освобождение
Праги», «За Победу над
Германией», «Орден
Красной звезды» мевл
посəтн мийлєсы».

**Андрей Яковлевич
Лоншаков** вэн щəть-

щaщел олаңаң 6-мит
əшколайн 8-мит классəн
вəнлтыйлты эви Ната-
ша Васильева ясəң
тəс: «Ма Шеркальской
краеведческой музейн
вэн щəтьщaщем олаңаң
ар вер ушa пaвəтсум,
щəтa ишəкты непекдaл,
хурəт, пенсионной ки-
нишкайл вəс. Вантə,
хəнты лұв хотл тўтн
дєсы, ширн юдн лұв
олнелн интəм нємəлт əн
хəщəс. Лұв Ленинград
вош пұңəлн мəшмəлсы,
щи юпийн леккар хотн
улəс. Ямəлтыйлмaл
юпийн Австрия мұв Вена
вош вəнты дaлєсман
шəшəс. Нягань вошн
Вудəн Пoбeдa 70-мит
ол ещaлт иилуп кев
хурас омəссы, щəтa 153
нєм хəншман вəл, щит
дaлє яңхум па мұвев
пəтa вəньлєум ёх нємəт.
Дыв кўтəлн Андрей
Яковлевич Лоншаков
вэн щəтьщaщем нєм
хəншман вəл».

Катерина Ковриго пу-
тəртəс вэн щəтьщaщел
олаңаң, щит **Авертий
Михайлович Соколов**:
«Лұв хəлум пухəл па и
эвел дaлн мұвев ву-
рaкəт эвəлт дaлєсəт.
Кəтнəн (Пётр па Михаил)
дaлн ухнəл пунсəнəн.
Пётр ефрейтора вəс,
1942-мит олн пəратсы,
Орловской область хуши
шaвисы. Михаил олаңаң
нємəлт айкел əнтəм,
хутa шaвисы, əн вəды.
Григорий па Федора юхи
юхəтсəнəн тəп нємəлт
ишəк непек муй па мевл
пос əн хəщəс. Клавдия

Семёновна Зяткова
аңкаңкем па Галина
Сергеевна Москалёва
упел рəт ёхлəн нəмман
тəйлəлəн па мұнєвa, хи-
лыдaлa, щи вер олаңаң
путəртлəнəн. Мұң кашəң
ол Ас нопəтты тылəщ
9-митн «Бессмертный
полк» хуши рəт ёхлұв
хурдaл пилa шəшлұв».

Клавдия Семёновна
Хуснутдинова яйл – **Яков
Семёнович Хаймазов** –
дaлн служитман вəс.
Мəшмəлтум юпийн
1945-мит олн юхи кер-
лəс. Нємəлт ишəк непек
əн хəщəс, лұв вəлмaл
нəпəт дaлє олаңаң пу-
тəртты əн дəнхac.

**Иван Андрианович
Проскуряков** олаңаң
хилəл Сергей Алфёров
путəртəс: «Лұв лыпəт
хойты тылəщ 1941-мит
олн дaлє тəсы, 1942-мит
олн верa мəшмəлсы.
Ямəлтыйлмaл юпийн
1943-мит олн юхи юхтəс.
1960-мит олн əнтəмa
йис. СССР Верховной
Совет Президиумəн лұв
«За доблестный труд в
Великой Отечественной
войне 1941-1945 гг.»,
кəт пұш «За Победу над
Германией в Великой
Отечественной войне
1941-1945 гг.» мевл по-
сəтн мийлєсы.

Вудəн дaлє олнитты
пурайн **Иван Яковле-
вич Нюляков** 11 ода йис,
лұв Ас нопəтты тылəщ
9-митн Тəк кəртəн вой-
хұл велпəсдəты хоттел
ёх хуши сема питəс.
Наталья Филиппова хил-
нəл ясəңдaл ширн,
рəт ёхлəл Вудəн дaлє
ищи тəсыйт. «Книга пə-
мяти» хуши тəм нємəт
хəншсыйт: **Алексей
Яковлевич Нюляков**
(щит Иван яйл) – 1945-
мит олн əнтəмa йис,

Польша мұвн шaвисы;
**Пётр Яковлевич Ню-
ляков** (щит ищи лұв
яйл) – 1942-мит олн
Сталинград вош пұң-
əлн пəратсы. Иван
Яковлевич акидaл ищи
дaлн ухлaл пунсəт:
**Евгений Александро-
вич Нюляков, Семён
Иванович Нюляков,
Иван Павлович Шаров,
Михаил Иванович Ша-
ров.**

Иван Яковлевич да-
лє əн яңхəс, тəп айтелн
дaлєрт рəпaтa вантəс.
«Иван вэн щəтьщaщем 13
ол лувaт хұл велпəсдəты
пиркaтa кəщaя вəс,
15 ода ювмaлн ащел
пилa əңкиды-ащилы
хəщсəнəн. Ширн лұв ар-
сыр рəпaтaйн рəпитəс.
Ямa рəпитмaл пəтa ар
пұш мевл посəтн па ишəк
непекəтн мойдылсый.
Ин щитəт Наталья Ива-
новна аңкаңкем ша-
виман тəйлəлə. Вет-
хущəйяң хилы па ар
хилы тумпи хилы век-
кеши щəтьщaщев, вэн
щəтьщaщев, дaлн ух-
лaл пунум рəт ёхлұв
нəмты питлəт. Ин тə-
дaң вəлупсы пəтa вэн
пəмaщипa дывелa!», –
лупəс Наталья.

Тəмхəтл ар нєврем
лупсəт: «Вэн пəмaщипa
вэн щəтьщaщема, вэн
аңщaщема Пoбeдa хəтл
пəтa!». Дыв мұнєвa,
нєвремлұвa, хилылұвa
тəдaң, уяң вəлупсы
мойлəсəт. Мұң веккеши
дыв вэн верел нəмты
питлұв!

**Зоя Проскурякова
Хəнты ясəнa тулмaщтəс
Надежда Рагимова**

Нәмты питлӓлӓв

И.В. Ендырев

Иван Васильевич Ендырев Муликӓртӓн (тӓм йисн Октябрьской районӓн) хӓл па вой ведпӓслӓты хӓнты хоттел ӓх хуща сема питӓс.

Лӓв мет олӓн Муликӓртӓн ӓшколайн хӓнты нявремӓт вӓнлтуман вӓс па рӓпитӓс. Ӗхӓт ищиты Вудаң дала

вохсы. Лӓл мет олӓн хӓтл вӓш ӓвӓлт па иса сухнуптӓты олӓт вӓш вӓнта арсыр тӓхетн тарма далайсӓс.

Шӓлта коммунист хӓя павӓтсы па юхи юхтӓс. Юдн Иван Васильевич ищи ӓшко-лаядн нявремӓт елды вӓнлтӓты питӓс. Имул-ты ол пурӓйн тӓм хӓн-ты хӓев партийной рӓпатайл щирн вӓн кӓцайтн немасыя Ямало-Ненецкой автономной округа далавӓртӓна ювум верӓт тӓнматты китсы. Па ин тӓмхӓтл вӓнта лӓв, алпа, щи Ямал мӓвн вӓс.

Любовь Вынгилева
щирн хӓншӓс
Владимир Носкин

П.Ф. Сайнахов лӓл елпийн

Павел Фомич Сайнахов 1916-мит олн Шекурья кӓртӓн Сӓмӓтвош уездӓн ву-хӓл хоттел ӓх хуща сема питӓс. Ӗхӓтшӓк хӓя-воя ювмалн не тӓс па семьяина йис. Лӓв хуцела хӓлум няврем тӓм нуви тӓрум илпия юхтӓс, щит Сергей

вӓн пухӓл, Евдокия па Наталья ӓвӓнӓл. Тӓм хӓ иимел нявремдӓл пи-ла атӓлт хӓщӓс, хӓн лӓв даласты мӓнӓс. Мосл лупты, хуты Павел Сайнахов Сӓмӓтвош райвоенкомӓтн вӓщ тыдӓшн 1941-мит олн Вудаң дала вохсы. Тӓм хӓ Ленинградской фронтӓн далайсӓс па ар пелӓк ӓвӓлт немщӓтн лӓп вӓюм Ленинград вош даладман вӓс. Ас потты тыдӓщ 1942-мит олн вухӓл хӓ дала хӓрн пӓратсы. Лӓв Залучиновской районӓн Ленинградской область мӓвн ша-висы.

Любовь Вынгилева
щирн хӓншӓс
Владимир Енов

И.П. Пухленкин

Илья Петрович Пухленкин вӓйт дор тыдӓщ 2-митн 1914-мит олн Сӓрханл район Сохали кӓртӓн сема питӓс. 1936-мит олн армия вӓсы. Лӓл елпийн милиционе-

ра вӓс. Васы мӓнты тыдӓщ 4-митн 1941-мит олн дала тӓсы. Ас потты тыдӓщ 10-митн Новосибирск вошн дивизия дӓщӓтсы, лӓв пехотӓйн разведчика йис. Волоколамск вош даладӓс. Вӓйт дор тыдӓщ 6-митн 1942-мит олн вера далавӓрта мӓшмӓлса, семды питӓс. Ас нопӓтты тыдӓщ 27-митн 1943-мит олн юхи китсы. Лӓв I, II-мит степень Отечественной дала орденӓн, «За победу над Германией» мевл пос па па мевл посӓт тӓйс. 2012-мит олн ӓнтӓма йис.

Людмила Гурьева

Н.И. Терешкин

Николай Иванович Терешкин хӓтлуп тыдӓщ 25-митн 1913-мит олн Ӗмвош районӓн сема питӓс. Ӗшкола юпийн Ӗмвошӓн педучилище етшуптӓс. 1940-мит олн Ленинградн Увӓс мир институт ет-

шуптӓс. Дала вӓсы. Лыпӓт ӓнумты тыдӓщ 22-митн 1941-мит олн младший лейтенант Терешкин солтатлӓв пила Ленинград вош вуракӓт ӓвӓлт даладӓс. Немӓщ ясӓн яма тӓймал пӓта разведчика вӓс. 1944-мит олн далавӓрта мӓшмӓлса, юхи китсы. Щи юпийн айдат ӓх хӓнты ясӓна вӓнлтӓс, диссертация неспек холумтӓс, киникайт хӓншӓс. Н.И. Терешкин – олӓнмит хӓнты мир учӓной хӓ. Вотас тыдӓщ 28-митн 1986-мит олн ӓнтӓма йис.

Евдокия Нӓмысова
щирн

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№9 (3549), 14.05.2020

Соучредители
Дума, Правительство Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных и внешних связей Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Редакция

Врио директора, главный редактор – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-22-72

Заместитель главного редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск, ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте **www.khanty-yasang.ru**

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-Производство» г. Сургут, ул. Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**

Тираж **2166 экз.**
Заказ **1590**
Цена свободная

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по

Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.